

Сёння — Дзень ведаў

ПОКЛІЧНАЯ МЕЛОДЫЯ ЗВАНКА

У верасні ёсць самы светлы дзень. Светлы ад радасных усмешак, ад мноства кветак у руках дзяцей і настаўнікаў, ад цёплых слоў, якія гучаць на школьных урачэйных лінейках. Гэта — першае верасня, калі поклічная мелодыя звонка склікае на заняткі студэнтаў, навучэнцаў, вучняў. І нават сёлетня, калі звар'яцелі рынак лавыматаў з нашых кашалькоў апошнія рублі, гэты дзень адзначаецца ўрачыста.

АЛЯКСАНДР НОВІК, начальнік упраўлення адукацыі аблвыканкома:

Напярэдадні новага навучальнага года ўступілі ў строй школы ў г.Заслаўе, пасёлку Свіслач Пухавіцкага раёна. Планаўца зладзіць сёлетня школы ў Любужаных Барыскага, Томкавічах Дзяржынскага, Коласе Крупскага, Шчомяслаўцы Чурывічэўскага, Мінскага, Засер'і Пухавіцкага і Пясчаніцы Салігорскага раёнаў, перавесці на газавыя паліва кацельні Валожынскага і Смілавіцкага ПТВ, Чэхаўшчынскай школы-інтэрната.

Да канца года настаўнікі справяць навабеллі ў 40-кватэрным доме Смілавіцкага і 36-кватэрным Уздзенскага раёнаў. Далейшае развіццё набыла матэрыяльная база навучальных устаноў.

Працягваюцца стварэнне і развіццё сістэмы дыферэнцыраванага навучання, укараненне ў практыку работы школ новага зместу адукацыі. Адкрываюцца класы рэальна-гімназічнага характару.

Новы навучальны год трэба актыўна выкарыстаць для пераходу да сістэмы дыферэнцыраванага навучання па ўсіх сярэдніх сельскіх школах. Яно становіцца ўплыўвае на вынікі адукацыйнага працэсу, дазваляе прывесці вучням глыбока ведаць.

Упраўленне занепакоена

ростам адукацыйнага сярэдняга класа ў гарадах Барысаве, Жодзіне, Заслаўі, Салігорску, Валожынскім, Крупскім, Лагойскім, Маладзечанскім, Старадарожскім, Чэрвеньскім раёнах. Сёлетня 178 школьнікаў уступілі ў 193 школы. І ў той жа час зменшылася адукацыйнае сярэдняе школьнае ўзростнае, Любужаных Барыскага, Любужаных Барыскага, Мінскага, Насвіжскага, Стабінскага, Уздзенскага, Салігорскага раёнаў, перавесці на газавыя паліва кацельні Валожынскага і Смілавіцкага ПТВ, Чэхаўшчынскай школы-інтэрната.

Удасканальваем работу школ-інтэрнатаў. Другі год будзе працаваць Уздзенская санаторная школа-інтэрнат, у якой жылі і лежалі дзеці з забурджаных раёнаў нашай вобласці.

Кожная трэця інтэрнатная ўстанова выхоўвае дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без бацькоўскай апекі. Мы лічым сваім абавязкам актывізаваць пошук сем'яў, якія маглі б узяць на выхаванне дзяцей з інтэрнатных устаноў. Перад намі стаіць задача перадаць я маюць дзяцей з забурджаных раёнаў у сем'і грамадзян. З гэтай мэтай правед-

зены "Дні адкрытых дзвярэй" у Салігорскім, Жодзінскім і Ждановіцкім дзіцячых дамах, што дапамагло 29 дзецям сіротам знайсці прыёмных бацькоў.

Адным словам, праблема многа, але вырашаць іх трэба. Залёць гэта мы можам толькі творчай працай педагогічных калектываў вобласці. Спадзяюся, што кожны работнік сістэмы адукацыі прыкладзе максімум намаганняў, каб выхаваць дасціпных грамадзян нашай Бацькаўшчыны.

Поспехаў вам у новым навучальным годзе!

ЭДУАРД ВАЙНЯХОВІЧ, дырэктар Свірскага прафесійна-тэхнічнага вучылішча № 207:

Памятаю, як сам стаю на ўрачэйнай школьнай лінейцы, нясцёрпна чакаючы той хвіліны, калі настаўніца пакажа парту, за якой я буду сядзець. Вучыўся няблага. Пасля заканчэння школы мяне паклікаў званок мясцовага прафесійна-тэхнічнага вучылішча. Потым быў Беларускі інстытут механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі, пасля якога працаваў майстрам, старшым майстрам вучылішча, з 1986 года — дырэктар ПТВ.

Мы рыхтуем механізатару шырокага профілю, электрамашынабудавальнікаў, шафэраў. Кадр у нас вопытныя, яны сваю задачу бачаць у тым, каб узяць падрыццё малодзых спецыялістаў на ўзровень сучасных патрабаванняў.

ІНЕСА БАДУН, малады педагог стабінскай сярэдняй школы № 3:

Чаму стала настаўніцай? Гэта ад мамы, Яніны Сцяпанавічы, якая ў Замянаўскай сярэдняй школе выкаладае гісторыю. Колькі памятаю сябе, марыла аб гэтай прафесіі.

Мне ніколі не забываць маіх настаўнікаў — неспакойных, і шчырных, чутлівых і патрабавальных. Яны не толькі далі мне веды, але і выхавалі любоў да Бацькаўшчыны, навучылі не баяцца цяжкасцей, працаваць. Закончыла я сярэднюю школу № 1 г.Стабінска з сярэбраным медалём. А пасля заканчэння з адзнакай Беларускі педдэпартамент універсітэта буду вучыцца родную мову і літаратуру ў сярэдняй школе № 3. Сёння я праводу сваю першую самастойную ўрок, расказваю дзецям пра жыццё ў якасці беларускага слова, пра яго багацце і непаўторнае характэрнае. Валікі гонар для мяне жыць і працаваць на зямлі, якая дала свету народнага песніра — Якуба Коласа. Сімвалічна і тое, што Якуб Колас таксама пачынаў свой працоўны шлях настаўнікам.

Пачатак новага навучальнага года супаў з правядзеннем Дня беларускага пісьменства і друку. Свым першым вучнем я расказаў аб гістарычным шляху асветніцтва ў Беларусі, аб павышэнні яго ролі і значнасці ў духоўным жыцці грамадства. Мы зробім заўвочнае падарожжа ў Полацк — калыску беларускай дзяржаўнасці і культуры, горад, які непарўна звязаны з імёнамі асветніцтва Ефрасінні Полацкай і першадрукара Францыска Скарыны.

ІВАН КОШМАН, дырэктар Барыскай школы-інтэрната:

У школе-інтэрнаце выхоўваюцца больш за 150 дзяцей. І толькі 15 з іх — сіроты, астатнія адарваны ад уласных бацькоў, якія судом пазбавлены права выхоўваць тых, каго нарадзілі. Вельмі трывожна, што разбэшчаныя, амальнасныя прыходзіць у маладыя сем'і. Нельга ж

Дзень добры, школа!

Фота Уладзіміра СІЗА.

пасіна глядзець на страшнае вынішчэнне чалавечых душ. Трэба нешта рабіць. Тым больш што Арганізацыя Аб'яднаных Нацый прыняты ўнікальны дакумент — Канвенцыя аб правах дзіцяці. Дакумент ратифікаваны Вышэйшым Саветам нашай рэспублікі. Але ж падпісаны дакумент — мала, трэба выконваць яго. Гэта, думам, найпершы абавязак прававой дзяржавы, якую мы ўзяліся будаваць. А што робім, каб палепшыць адукацыю дзяцей, раскрыць іх асобы, таленты, разумовыя і фізічныя асаблівасці? На дзяржаўным узроўні перамен не нагляд-

еца. Дзікі рынак паставіў на калені і школы-інтэрнаты. Мы цяпер не маем сродкаў, каб набыць для дзяцей хаця б самыя неабходныя.

Магчыма, хтосьці скажа: у такі святочны дзень ды такія сумныя разважанні. Інакш не магу. Хацу дасказаць да сэрцаў рынак перабытоўшчыкаў і пачуць ад іх: куды выдць рэспубліку, ці будучы людзі жыць лепш? Дайшло да таго, што мы з вылікай цяжка ўладкоўваем на працу выпускнікоў сваёй школы-інтэрната.

З гэтага навучальнага года наша школа-інтэрнат выбрала для сабе фізкультурна-эстэ-

тычны напрамак. Прынялі на працу спецыяліста па графіцы і рысунку, кадры ў нас падрыхтаваны. Глыбока ведаюць дзецім фізік Г.А.Курсава, выкладчыца замежнай мовы Л.М.Хавашчынская, выкладчыца беларускай мовы і літаратуры Т.М.Касіцкая. Нёбы родныя маці, клапаціцца аб інтэрнатаўцах выхавальніцы Л.І.Багданова, Г.С.Дабрыжыцкая, З.К.Карабан і іншыя.

Мы свой абавязак бачым у тым, каб кожнаму выхаванцу падарыць шчаслівае дзяцінства, каб ніхто з іх не адчуваў сабе сірата.

Першае нацыянальнае свята беларускага пісьменства і друку

ПОЛЕ ДЛЯ СЯЎБЫ ДАБРА — ВЯЛІКАЕ

Хоць прэса пакулы не стала ў нашай рэспубліцы чацвёртай уладой, уплыў на грамадзян яна мае нядрэдка не меншы, чым тры вядомыя. І бярэ крэпасці душ людскіх калі не ўмештае, дык колькасцю. А ў тым, што перыядычны выданні ў Беларусі стала шмат, пераконаеца той, хто наведзе выставку беларускай перыядыкі, адкрытую ў Доме кнігі ў Мінску ў рамках Першага нацыянальнага свята беларускага пісьменства і друку.

Усё адзін стэнд з дзесяцік прадстаўленых на гэтай выставцы займаюць выданні, якія выходзілі яшчэ некалькі гадоў таму назад, вядомыя рэспубліканскія, абласныя і раёныя газеты. Іх жыццё, іжжак, з недаходам грошай, працягваюцца і сёння, прыносячы пастаянным і верным чытачам радасць сустрэчы з любімымі аўтарамі, рубрыкамі, тэмамі. Але ў апошнія два гады колькасць перыядычных выданняў у рэспубліцы падвоілася.

Арганізатарам выставкі — Міністэрству культуры і друку і Нацыянальнай кніжнай палатцы — удалося прадставіць усе віды часопіснай, газетнай і рэкламнай перыядыкі ўсіх форм уласнасці. На шматлікіх стэндах гэтай яркай, першай, своеасаблівай, а таму ўнікальнай выставкі — 503 газеты, 153 часопісы, 29 бюлетэняў, якія выходзяць на беларускай, рускай, украінскай, польскай і нават некалькіх мовах. Прычым цяпер мясцовыя ўлады не з'яўляюцца ўладальнікамі большасці выданняў — першымі перайшло да асацыяцый, фірм і іншых незалежных структур. 52 выданні належаць самім калектывам рэдакцый.

Новыя ўмовы існавання, эразумела, ставяць перад прэсай новыя задачы. Уласна кажучы, час проста змяніў характар беларускай журналістыкі, зрабіўшы яе больш дэлавай і напорыстай, а нядрэдка, на жаль, легкаважнай і злоснай. Аб гэтым гаварыў на адкрыцці выставкі старшыня Саюза журналістаў рэспублікі Леанід Екель, які заклікаў калег памятаць аб прызначэнні журналістаў весті сумленны і бескампрамісны дыялог з чытацтвам.

Кожны дзень на выставцы перыядычнага друку, а яна прадоўжыцца тыдзень, аж да Дня беларускага пісьменства і друку, які адзначаецца ў старажытнім Полацку 4 верасня, будзе аддадзены пэўным выданням. Першы дзень быў прысвечаны цэнтральным газетам рэспублікі, якія перажываюць цяпер новы перыяд разгарніцтва. Пра ніллігі лёс беларускамоўных выданняў, аб неабходнасці дзяржаўнай падтрымкі гаварыў галоўны рэдактар "Звязды" Уладзімір Наркевіч, які выказаў надзею, што ў іх сабе неспакое і час добрае і вечнае, пасягне не адным пакаленнем беларускіх журналістаў, не знікне.

БЕЛІНФАРМ.

ХАРАКТЕР НЕ ЗАСЛАНІА ПОШЛАСЦЬ

Перад апошняй нядзеляй апошняга летняга месяца малюнічыя аб'явы ў многіх месцах горада паведамлялі жыхарам Клецка, што "28 жніўня абдуццця раёнае свята народнай музыкі, фальклору і песень "Чароўны кудэс Клецкіны".

І вось — тая нядзельная раніца. На дзіва сонечная і светлая. Як па казцы. Людзі паспелі, паспелі абмяняцца сямімі-навінамі. А ў гэты час дзесяць на вуліцы загучала песня. Ды так звонка, так меладыйна і шчыра, што сядзець у хаце застаўся хіба толькі той, хто не можа хадзіць. Свята пачалося. Гэта па розных дарогах — з усходу і захаду, з поўдня і поўначы прыбылі ў раёны цэнтры самадзейнай спевак і музыканты. Месцам іх збору быў, вядома, гарадскі парк культуры і адпачынку. Самадзейныя артысты вырашлі рухацца да яго па горадзе не моўчы, а як бы запрашаючы да сабе жыхароў, без якіх не маглі атрымацца агульнай веселасці, сапраўднай святоснасці.

На вуліцы Савецкай, напрыклад, спыніўся аўтобус, які прывёз з вёскі Морач знакамітыя вакальныя жаночы ансамбль. Праўда, у яго ўваходзяць працаўніцы, рукі якіх знаюцца з работай у полі і на ферме, умеюць няньчыць дзяцей. Але дзусь жанчын — дзусь сапраўдных артыстаў, якіх на дзіва шнодра надзяляў Бог і акцёрскія здольнасці, і вакальны талентам. Яшчэ 6! Ансамбль — лаўрэат Міжнароднага фальклорнага фестывалю, які праходзіў сёлетня ў чэрвені ў горадзе Пінску.

Адна, другая песня — і на імправізаванай пляцоўцы паміж дамамі збіраецца вялікая група слухачоў, якія ўзнагароджваюць самадзейных артыстаў гарачымі воплескамі, букетамі кветак з уласных кветнікау.

На іншых вуліцах дэманстравалі сваё музычнае і песнянае майстэрства этнаграфічная група з вёскі Цапра, ансамбль

народнай музыкі Ліскаўскага Дома культуры, мастацкія калектывы і вакальныя ансамблі з вёсак Гурнаўшчына, Сякерычы, Цецеравеч, Шчэпачы, Рассветнае і іншых.

Да дванадцаті гадзін дня ў гарадскім парку культуры і адпачынку было многалюдна. Тут, поруч з амфітэатрам, дзе павінен быў адбыцца вялікі святочны канцэрт, працавала выстаўка прадметаў ткацтва і вышыву, разбы па дрэву, карцін мясцовых мастакоў, а фотаздымкі расказвалі аб развіцці раёна ў розныя часы.

Цікава, са своеасаблівым эпічным размахам ішоў канцэрт на сцэне перад амфітэатрам, які запоўнілі шматлікія слухачы. Яго натуральным стрымжнем стаў увесць чыскі работ сельгасу ў полі — ад гукання вясны да радаснага дня дажніка, да багатых вясельяў і радзінаў. Аднак /дзіўная рэч/ праграма не падалася дакупівай, бадай, ні аднаму глядачу.

Бо сапраўды, як тут не зачаравана прыгажосцю спеваў і танцаў дзіцячых ансамбля "Марчаначка" з Морачкай школы, якім кіруе ўлюбёны ў сваю справу музыкант і настаўнік Уладзімір Снарскі. Як не заслаўскага мілагучнага мелодый, калі выступае мужчынскі вакальны трыйо Колкаўскага Дома культуры /калас "Прагрэс" / пад кіраўніцтвам Семановіча! З якой дасканаласцю і шчырасцю гучаць галасы Марыя Полагавай, Софія Сасновіч, Яўгенія Пільпені і іншых, калі на сцену выходзяць лаўрэаты Міжнароднага фестывалю ў Пінску! Дарэчы, М.Полагавай разам з іншымі ўдзельнікамі было дадзена права адкрыць фестывальны канцэрт. Ле выступленне надзвычай высока ацанілі фалькларысты з С.-Пецярбурга, Німэрандаў, Польшчы.

Мала чым уступаюць тытулаванаму калектыву, дэманструючы сваё майстэрства, многія іншыя гурты і ансамблі. Вось, напрыклад, ансамбль народнай музыкі

Ліскаўскага Дома культуры. У кожнага яго ўдзельніка сівая галава, а скрыпка, баяны ды гармонікі гучаць так, што многіх прафесіяналаў з такіх званых сучасных ВІА яны заткнуць за пояс.

Падсумоўваючы ўбачанае і пачутае, хочацца адзначыць падрыццё: нягледзячы на вельмі моцны навіск з сучаснай эстраднай сістэмы разнастайных поп-, рок-метал- і чорт ведае яшчэ якіх плыняў, у сярэці селішня-працоўніка жыве здаровае народнае разуменне эстэтычных вартасцей песні, прыпеўкі, танца і г.д. Пры выкананні гэтых твораў шчыры лірызм мяжуе з дасціпным гумарам, што не можа не падабацца глядачу і слухачу.

Між тым сучасная эстрада нясе ў вёску зусім іншае. На свята ў Клецку трапілі мінскія артысты з ансамблем "Варожкі", якім кіруе В.Літвінкі. /Яны ехалі ў Ляхавічы/. Папрасці выдучую, каб ім далі "слова". Дык вось, калі гучаць частушкіны Ліхадзёўскай слухачы, як кажуць, шчыра змаглі "пераварыць", хоць у ім пад канец патыхнула яўнай пошласцю, то выкананне песні спеваком Станкевічам вымуся ўсіх прысутных атупіць ад сораму галовы. Спывак пайшоў са сцэны фактычна без апладзісменту: у песты акрамя неізнуршчыны, прагучала непрактычна абразы ў адрас многіх нацыянальнасцей, якіх насцялюць Садружнасці нашых суверэнных дзяржаў.

Ацукі гэта і для чаго? Людзі горада ўзнагароджвалі апладзісментамі кожны мастацкі калектыв, калі пасля канцэрта першы намеснік старшыні райвыканкома П.К.Рэўцкі і кіраўнік раённага аддзела культуры П.І.Дудук уручалі ўдзельнікам ганаровыя падарункі, дзякавалі за шчырую працу на палях, фермах, а таксама на сцэне.

Іван АБАБУРКА.

ІДЗЕ ПАДПІСКА НА "Мінскую праўду"

на чацвёрты квартал 1994 года.
Падпісная цана 1800 рублёў.

Крымінал-тэлетайп

БАРЫСАЎСКІ "СЕРЫЯЛ"

Колькі розных гісторый вядома аб фальшывамаметчыках! І на гэты раз жыхар Барысаве, ужо даволі сталага ўзросту, «пракалоўся». Раніцай купіў у «мянялаў» на прыватнага адрасу горада 20 тысяч расійскіх рублёў. Толькі дома разгледзеў, што яны фальшывыя. Як выйсці са становішча? Барысавецкая міліцыя дапамагла, раскруціўшы крымінальную нітку. Забароненым бізнесам займаўся вучань 9-га класа вярэйскай школы. Да вынясення вердыкту за ім зачыніліся сталёвыя дзверы ізалятара.

Гаспадыня адной з кватэраў дома па вуліцы Нёмана трымала на неазахлёдным балконе першага паверха 12 скрынак з кафэльнай пліткай і... залатымі рэчамі, грашамі, заробленымі сваім мазалам на заводзе гумаватэхнічных вырабаў. Разам з кафэляй зніклі заручальныя пірсеняк, пірсеняк з рубінам, залатая завушніца і залаты ланцужок.

АПЕРАЦЫЯ "НЕВАД"

Не часта праводзяцца масіраваныя аперацыіна-прафілактычныя мерапрыемствы з удзелам такой колькасці работнікаў міліцыі, іншых службаў. Чарговая аперацыя УУС аблвыканкома пад кодавай на-

ДАМЫ АД "СЯЛІБЫ"

Акцыйнае таварыства "Сяліба" не змяняе (у параўнанні з 1991 г.) аб'ёмы работ. За паўгоддзе ім асвоена на розных аб'ектах шоссэ мільярд рублёў (у цэлым па раёне за гэты час іншымі будаўнічымі арганізацыямі — 12,6 мільярд).

Цяпер АТ будзе ў каласе "Боркі" 7 двухкватэрных дамоў, у пасёлку Лошніца — 24 кватэрны дом для рабочых саўгасу-аграпрамысловага "Барысавіцкі", у вёсцы Вуглы — 64-кватэрны дом для ЖБК-4 "Будуныні", "Сяліба" вядзе будаўніцтва жылых у горадзе Навасіўскай Бранскай вобласці (па чарнобыльскай праграме).

У Барысавіцкім раёне рознымі арганізацыямі ўзводзіцца больш як 200 кватэр. Будуюцца сельскія ўрачэбныя амбулаторыі ў Аздыцячах, Захчыцы, Навасёлках, гандлёвы цэнтр у Лошніцы.

Сцяпан БУКАЦІЧ.

Крымінал-тэлетайп

БАРЫСАЎСКІ "СЕРЫЯЛ"

Колькі розных гісторый вядома аб фальшывамаметчыках! І на гэты раз жыхар Барысаве, ужо даволі сталага ўзросту, «пракалоўся». Раніцай купіў у «мянялаў» на прыватнага адрасу горада 20 тысяч расійскіх рублёў. Толькі дома разгледзеў, што яны фальшывыя. Як выйсці са становішча? Барысавецкая міліцыя дапамагла, раскруціўшы крымінальную нітку. Забароненым бізнесам займаўся вучань 9-га класа вярэйскай школы. Да вынясення вердыкту за ім зачыніліся сталёвыя дзверы ізалятара.

Гаспадыня адной з кватэраў дома па вуліцы Нёмана трымала на неазахлёдным балконе першага паверха 12 скрынак з кафэльнай пліткай і... залатымі рэчамі, грашамі, заробленымі сваім мазалам на заводзе гумаватэхнічных вырабаў. Разам з кафэляй зніклі заручальныя пірсеняк, пірсеняк з рубінам, залатая завушніца і залаты ланцужок.

АПЕРАЦЫЯ "НЕВАД"

Не часта праводзяцца масіраваныя аперацыіна-прафілактычныя мерапрыемствы з удзелам такой колькасці работнікаў міліцыі, іншых службаў. Чарговая аперацыя УУС аблвыканкома пад кодавай на-

звай «Невад» распачалася ў дзевяць гадзін раніцы і працягвалася цэлыя суткі. І вось першыя вынікі. Мясцовы клуб вёскі Барань Барысавскага раёна вернуўся ўкрадзеным той жа ноччу магнітафон і прайгравальнік, Любінскаму райспэсжыўсаюзу — 327 тысяч рублёў з абрабаванага склада магазіна № 14 вёскі Бобрык...

Салігорскай міліцыяй устанавлены жыхар вёскі Старыя Цірушкі, нанёсшы ў непяўном стане цяжкія калектывы сваёй ахвяры на бытавой глебе.

За суткі затрымана 1.679 правапарушальнікаў, з іх за дробныя злачынствы — 96, 208 — за п'янства, 98 чалавек «адкачылі» ў медыцынскіх станцыях. За рулём у нецвярзым стане затрыманы 43 шафэры, а 1.375 парушальнікаў дарожнага руху прыпынуты да адміністрацыйнай адказнасці. Але галоўным вынікам аперацыі стала тое, што на вуліцы гарадоў і вёсак вобласці выйшла рашучая, дзейная міліцыя.

СА СМЯРОТНЫМ ВЫІКАМ

Амаль кожны дзень у выніку транспартных здарэнняў гінуць людзі — вадзіцелі, прафесіяналы і аматары, пешаходы. На жаль, шмат якіх выпадкаў можна было б прадухіліць. Так, па дарозе Мінск—Чэрыкаў у тры гадзіны ночы капітана Расійскай Арміі за рулём змарну сон, машына наехала на

дрова, а затым трапіла ў кювет. У салоне знаходзіліся 8-гадовая дачка вадзіцеля і дарослая пасажырка. Дзіўныя памерла на месцы, а жанчына — у бальніцы.

Які прафесіянал не ведае, што пры працукоўным рухавіку нельга рамантаваць транспартны сродак. Паграбаву гэтым правам трактарыст каласа «Прагрэс». Прыпаркаваў да абочыны недалёка ад вёскі Узнога заама-ны ў дарозе аўтагэйдэр «Д-710». У час рамонту машына пакацілася назад, «майстар» апынуўся пад коламі і загінуў. А трактарыст эксперыментальнай базы «Жодзіна», паруючы тэхніку бясцёкі ў час палых работ на прэс-падборшчыку, апынуўся ў барабане.

Віктар БЫКАЎ, супрацоўнік прэс-службы УУС аблвыканкома.

ЗАБОЙЦА — СУЖЫЦЕЛЬ

У Барысаве ўчынена лютая забойства двухгадовага хлопчыка. Труп яго знойдзены ў кватэры маці. На ім былі відэа сляды жорсткай пабоі. Хлопчык памёр ад стра-ты крыві.

Па гарачых слядах работнікамі міліцыі ўдалося ўстанавіць асобу падазраванага. Ім аказаўся нідзе не працуючы, раней судзімы наркаман — сужыцель маці загінуўшага. Цяпер ён затрыманы і знаходзіцца пад следствам.

РАЗМОВА АБ ЗАРПЛАЦЕ

Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі правяла круглы стол па пытаннях занятасці і аплаты працы. Удзел у ім прынялі члены ўрада, Федэрацыі прафсаюзаў і аб'яднанні наймальнікаў, прадстаўнікі Вярхоўнага Савета, шэрагу міністэрстваў і ведамстваў, навукова-даследчых інстытутаў, Цэнтра занятасці, прадпрыемстваў.

Абмеркаваныя актуальныя праблемы, якія датычаць недасканаласці аплаты працы і занятасці насельніцтва. Старшыня Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі Уладзімір Ганчарык пералічыў прычыны, з-за якіх мінімальнае зарплата плата страціла ўсякі сэнс як эканамічная катэгорыя. Асноўныя з гэтых прычын тлумачацца, у першую чаргу, гіперінфляцыяй і зніжэннем аб'ёмаў вытворчасці. Аднак пры аднолькавым зніжэнні вытворчасці ў рэспубліцы СНД у Беларусі мінімальнае зарплата ў 5 разоў меншая, чым у Расіі, у 4 разы — чым у краінах Балтыі. Нават на Украіне атрымліваюць у два разы больш. Адна з эканамічных супрацьпастаўнасцей у сістэме аплаты працы ў рэспубліцы заключаецца ў неадпаведнасці мінімальнага бюджэту спажывання /спажывецкага кошыка/ мінімальнай зарплате, яна ў 8 разоў меншая. Усё гэта, акрамя пагаршэння структуры спажывання, пагаршае культуру харчавання і здароўе людзей. Федэрацыя прафсаюзаў бачыць два шляхі выхад з эканамічнага крызісу — ісці шляхам павышэння заробатнай платы або індэксаваць даходы.

У асноўным усе сыходзіліся на думцы аб неда-сканаласці тарытарнай сістэмы аплаты працы, крытычным становішчы са стварэннем новых рабочых месцаў, якім ва ўсім свеце займаецца мады і сярэдні бізнес. Менавіта яго не-развіццё ў нашай рэспубліцы нараджае бестрацоўе ў сумных маштабах. Як аспіцынае, так і скрытае. Асабліва ўвага ў кожным выпадку ўдзялялася сістэме падатка-абкладання, да

Судьба

Жизнь прожить — не поле перейти. Судьба Александра Матвеевича Левши достойная книга. И, пожалуй, не одной. Очень многое вобрала она в себя: и радостного, и горького. Но несмотря на все трудности, невзгоды Александр Матвеевич сумел выстоять. Это ли не достойный пример нынешнему поколению!

В неподходящий момент Александр Матвеевич становится учителем и одновременно — заведующим начальной школы в одной из деревень бывшей Вольской области. Но недолго пришлось ему учить школьников. Грянула война. Творилась что-то страшное, — вспоминает он, — люди, ставшие необходимыми, скарб, гонимые страхом, бежали кто куда.

Вернулся на родную Борисовщину и Александр Левша. А спустя некоторое время решил уехать к своим, на восток. Тамком покинул отчий дом.

Но не дошел Александр до линии фронта. Попал в партизанский отряд. Стал разведчиком. После прихода в эти места Красной Армии был зачислен бойцом второй Новгородской инженерно-технической бригады.

... Немцы переправили на левый берег реки орудие, пытались прямой наводкой добить советский танк, который застрел на переправе. Но отвесные берега реки мешали им. Вокруг рвались снаряды. Танк надо было любой ценой вывести из-под огня. Левша и еще несколько бойцов притаились в телеграфном столбе. Распилили его, обвязали тросом, опустили в яму и засыпали песком. Свободный конец закрепили за крючья танка и буксировочного трактора. Трактор дал газ, стальная сеть тросов приподнялась над землей — и танк медленно вылез на берег, уйдя из-под обстрела.

В одном из таких боев Левша был ранен, контужен. Очнулся в полевом госпитале. Комиссия признала его годным к строевой и направила в запасной полк. Александр ослеп на один глаз. Но в этом никому не признался, считая недуг временным явлением. И по-прежнему хотел на фронт. Александра дважды зачислили в команду отправки в тыл. Но каждый раз, как только паровоз оповещал гудком об отправлении, Левша исчезал. А потом приходил к командиру запасного полка майору Ключину, сочинял историю о том, как отстал от поезда. Майор распекал его, стучал кулаком по столу, грозился трибуналом. Потом хлопнул Александра по плечу и отправлял на хозяйственные работы. А когда его зачислили третий раз в команду отправки куда-то за Урал, Александр решил больше не хитрить. Пошел к командиру полка и все рассказал ему. Майор внимательно выслушал Александра и сказал:

— За правду — спасибо. По закону я не имею права направить тебя на фронт. Но и мешать не стану. Сегодня прибыл представитель от мотострелков за специалистами. У тебя какая специальность?

— Учитель.

— Это же сугубо гражданская. Тут военная нужна. Если спросит, скажи ему, что ты по специальности кузнец. А там видно будет.

... Строй был жиденьким. Молоденький лейтенант заглядывал в листок бумаги, называл фамилии бойцов. Дошла

очередь и до Левши. Он, как положено, вышел вперед.

— Специальность?

— Кузнец? — переспросил лейтенант и с любопытством посмотрел на Левшу.

— Так точно!

Лейтенант пожал плечами: с такой специальностью ему приходилось встречаться впервые. Посмотрел в список. Там против фамилии Левши стояло: кузнец. Лейтенант еще раз посмотрел на Левшу и сказал: Не знаю, какой ты кузнец, но что боец отличный — по выправке видно. А такие нам нужны.

Так Левша стал бойцом 24-го отдельного ордена Красной Звезды мотострелкового батальона.

За проявленное мужество и отвагу Александр Левша был награжден орденом. А войну закончил в местечке Пылау. В первый же месяц после окончания войны Александр мог демобилизоваться, но не пожелал. Лишь в октябре 1946 года был уволен в запас. Вернулся в родную деревню Холмова в Борисовском районе. А на следующей неделе с волнением перешагнул порог местной начальной школы.

В феврале 1950 года Александра Матвеевича назначили заведующим школой в деревне Кричино Слободского сельского Совета Борисовского района. С каждым годом росло число учащихся. У Александра Матвеевича появились все новые и новые заботы. Через два года из

неполной средней школы стала средней. И директором ее был назначен Левша. Теперь не только надо было учить детей, но и учиться самому.

В свои неполные сорок лет Александр Матвеевич становится студентом химико-биологического факультета БГУ.

Потекли годы учебы и работы. Домой Александр Матвеевич часто приходил, когда дети уже спали, а жена просматривала последние тетради своих учеников. После ужина планировал, с чего начать завтрашний день, а потом садился за выполнение курсовых работ.

Университет Левша окончил успешно. Но тут дали о себе знать боевые ранения и контузия. Он начал быстро терять зрение.

Врачи пытались хотя бы частично сохранить ему зрение. Но безуспешно.

Еще находясь на больничной койке, Александр Матвеевич начал готовить себя к преподавательской деятельности. С такой мечтой он вернулся домой. Но где это видано, чтобы совершенно слепой человек преподавал, да еще в школе. Тут и зрячий за классом не уследит.

Шли месяцы, и об Александре словно забыли. Хотя он напоминал о себе и в школе, и Борисовском районе. Но каждый раз при встречах ему маленько предлагали еще отдохнуть. Отдых Левша использовал по-своему. Он упорно тренировал память. Глубокими ночами, когда село спало крепким сном, Левша выходил на улицу, осторожной, мягкой

походкой подходил к калитке. Возле своего дома он ходил свободно. Но, конечно, его целью была школа. В одну из ночей Александр вышел за калитку. Вот и школа. Он осторожно постучался. Открыл дверь, сторожика только всплеснула руками:

— Бог с тобой, Александр Матвеевич. Да как же это так? Не заблудился ли? Да что стоишь, заходи.

И он вошел без чьей-либо помощи в здание школы. А потом медленно двинулся по коридору в сопровождении сторожика. Каждый его шаг глухо отдавался в пустом здании. Несколько раз сторожика забегала вперед, заглядывая в лицо, но ее сомнения тут же гасли: он был слеп.

Возле каждой двери останавливался, называя класс. В сопровождении сторожика обошел всю школу и лишь дважды ошибся, назвав не те классы. И так, из ночи в ночь, он посещал школу. А днем, когда все домашние уходили по своим делам, он начинал вести уроки по химии и биологии. Восстанавливал в памяти каждый параграф в учебнике. Помогали ему жена Мария Федосеевна и старший сын Евгений. С каждым днем Левша чувствовал себя все увереннее. Стал упорно добиваться возвращения в школу в качестве учителя. Ему не отказывали, но и не говорили "да". Левша не сдавался, писал в разные инстанции. Но никто не решался взять на себя ответственность и положительно решить вопрос о прина-

тии его на работу. Не добившись успеха на месте, он отправляется в Минск, идет на прием в высокие кабинеты. Доказывает, что слеп зрением, а не разумом. Вопрос решается положительно. Левша назначается в свою родную школу преподавателем химии и биологии.

Потекли дни напряженной работы. Но не чувствовал он этой тяжести. Александр Матвеевич радовался каждому проведенному уроку. К нему часто навещали комиссии. И каждая из них давала высокую оценку мастерству ведения урока и хорошим знаниям учащихся.

После выхода на пенсию Александр Матвеевич проработал еще два года преподавателем, а потом освоил профессию слесаря в учебно-производственном предприятии слесарей в городе Борисове.

Успокоение для себя Александр Матвеевич находит в повседневном труде.

Двоих сыновей и дочь воспитали Александр Матвеевич и Мария Федосеевна. Встали дети на крыло и вылетели из отчего гнезда. Старший, Евгений, — инженер, трудится в совхозе "Лощница". Второй сын, Федор, — военный. Сейчас он подполковник, кандидат технических наук.

Сложная судьба выпала на долю Александра Матвеевича. Но он сумел преодолеть все трудности. Выстоять, не сломаться. Быть всегда нужным людям. А это очень важно.

Михаил КОРШУНОВ.
Борисовский район.

Минская хроника

Сёння ў школу

Каля 245 тысяч юных минчан сёння пачаюць новы навучны год. Іх прымуць 236 школ — агульнаадукацыйных, санаторна-лечных, інтэрнату. Закачаецца будаўніцтва новых школ у Маскоўскім і Фрунзенскім раёнах.

Пашывачны на падшыпнікавым

На Мінскім падшыпнікавым заводзе пачынае работу пашывачны цэх. Ён будзе выпускаць не толькі спецыяльную для пашыр прадпрыемства, але і іншы швейны асартымент для рэалізацыі праз гандлёвую сетку.

Добрая вестка

Генеральны дырэктар НВА "Інтэграл" Віктар Емяльянчук і дырэктар управлення па навуцы і вынаходствам Ілья Дзяржынскі ўладзімір Гаравой сталі ганаровымі грамадзянамі штата Тэнесі /ЗША/. Менавіта яны прывялі ў рэспубліку добрую вестку: праграма НВА "Інтэграл" на канверсію вытворчасці праймаў — уладзімір ЗША лепшай серыі прадпрыемстваў былога Саюза, што працуюць на аэранавыя пашыр. Гэта перамога, павядамілі Белінфарм, дапаможа "Інтэгралу", які апынуўся сёння ў вельмі цяжкім становішчы, вырашыць многія вытворчыя праблемы. Ужо ў бліжэйшым часе на прадпрыемстве НВА паступіць сучаснае тэхналагічнае абсталяванне на суму 7 мільянаў даўлаў.

І зноў па шпалах...

З сённяшняга дня ў тры разы павялічыцца кошт білетаў на прыгарадных чыгуначных транспарце. Цяпер, каб даехаць электрычкай з Мінска да Барысава ці Маладзечна, пасажыры трэба даплаціць са свайго кашалька не 90, а 270 рублёў. Кіраўніцтва Беларускай чыгуначнай адміністрацыі на высокі кошт энергазасурсы.

З дапамогай аўтамабілі

У Мінскім гарадскім камітэце прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя ўведзены ў эксплуатацыю апарата-праграмы комплекс. З яго дапамогай вядзецца аўтамабільны збор, апрацоўка і аналіз экалагічнай абстаноўкі ў Беларускай сталіцы. Як паведаміла газета "Вечерний Минск", камітэт збор сабраў за станам атмасферы, жалі, кантралюе ход экалагічнай экспертызы.

З калекцыі "Жыльбела"

У мастацкім цэнтры "Жыльбела", што ў Траецкім прамісцэ, адкрылася выстаўка з калекцыі. Дэманструюцца звыш 300 твораў жывапісу і графікі.

Ваенным — статус вучоных

З сённяшняга дня пры Мінскім ваенным камандным вучылішчы па спецыяльнай праграме пачынаюцца заняткі ваенных ад'юнктаў. Як вядома, на базе гэтай навукальнай установы фарміруюцца Ваенная акадэмія рэспублікі.

За размовы і тэлеграмы

Тыдзень назад былі павышаны тэарыяны размовы з абанентамі ў краінах СНД. А цяпер у сярэднім больш чым у два разы павялічаны кошт гэтых паслуг і ў межах рэспублікі. Мінута тэлефоннай размовы ў межах вобласці з сённяшняга дня каштуе 12 рублёў, а за пошты пачынае — 24 рублёў. За адно слова тэлеграмы трэба плаціць 3 рублі, а калі зна тэрмінова — 6 рублёў.

Падрыхтаваў
Павел ЖУРБА.

В предлагаемой ниже публикации "Рыба-загадка" мы рассказываем об угрях. Знаем, что водятся они в озере Нарочь. Угря чувствуют здесь себя превосходно. А вот есть ли эта рыба в других местах?

ВЕСЕЛЮШКО жаркого дня. Солнце скрылось за лесом. Ветер улегся в траву, и вода стала зеркалом. Пыхтит потогим сеном, пиком. Сухо трещат кузнечики и скрипят уклонины лодок — ставим снасть на угря. Снасть современная — бабышка из белого пенопласта, и от нее в глубину — леска с грузом. Приманка — пучок почти сварившихся в банке червей.

Теперь только ждать, сидя у костра. Бабышки стоят рядком от берега к берегу. Их видно даже в потемках при свете звезд. Если какой-нибудь поплавок покинул строй, значит, увел его угорь. С темнотой эта странная рыба выходит кормиться.

Я, новичок, радуюсь тишине, огню костра, зеркальной воде, чмоканью подлещиков в заводии. Но опытные ловцы хорошо знают: угри лучше ловятся в дождь, в непогоду, почему-то очень любят грозу. Это наблюдение подтверждается — белый строй поплавок сегодня никак не нарушен. Ближе к полуночи светим фонариком на воду — никаких изменений. Под погрузками кузнечиков засыпаем в палатке.

Утром — туман. Травы согнуты тяжестью предосенней росы. Фыркает где-то лошадь в лугах. Что там на воде с поплавками? «Есть один червячок...» — нарочито небрежно отзывается с лодки. Угря тут, смотря по размерам, называют либо «червяком», либо же «анакондой». То, что снимаем с крючков, тянет лишь на «червей» — каждый угорь примерно по локотку. Все живые, скользкие — удерживать в кулаке невозможно. И, конечно, эта странная темно-зеленая с белыми животными добыча на рыбу никак не похожа — змеи!

Мальчишкой, помню, разглядывая репродукцию фламандской картины «Рыбная лавка», я был поражен: зачем же вместе с рыбами продавать змей? Позже узнал: то были угри. Увидел эту рыбу впервые, уже рабо-

ных рыб были проведены только в начале этого века.

Сегодня известно: личинки угря (крошечные, двухмиллиметровые прозрачные существа) появляются в толще воды знаменитого Саргассова моря и являются частью его планктона. Они поднимаются к поверхности океана и постепенно превращаются в плоские стекловидные личинки — не очень заметные для хищников и хорошо приспособленные к океанскому дрейфу.

Транспортным средством в Европу для них является Гольфстрим. Не быстро, но верно, могучее течение несет личинки к пресной воде. Полупрозрачные плоские «листки» превращаются постепенно в «стеклянные» гибкие палочки размером в половину карандаша. Исплывая они достигают на третий год странствия, Скандинавии — на четвертый и пятый.

В пресной воде полупрозрачные змейки превращаются в угорьков — прожорливых донных хищников, не брезгающих ни живым, ни мертвым мясом, поедающих лягушат, улиток, рыбешек, червей и растительный корм.

В любой книжке об этой рыбе мы найдем утверждение: угри ночами по мокрому траву способны переползая из водоема в водоем, даже кормиться могут на суше, отдавая предпочтение молодому гороху. Физиология рыбы как будто дает такую возможность. Угорь лишь треть километра усваивает жабрами, две трети — слизистой кожей. Но вот в переведенной недавно с английского книге читаю: «Вопреки распространенному мнению по земле угри не путешествуют, а в изолированные водоемы проникают через подземные водотоки». Сказано категорично, однако неубедительно. Что значит подземные водотоки? Их ведь немного. А может быть, все-таки ночью по росным травам? Свидетельство очевидцев (видел сам!) услышать было бы интересно.

Есть чему удивиться. Но это все-таки рыба

РЫБА-ЗАГАДКА

тая в «Комсомолке». Юхан Смуули пригласил меня в гости в Эстония, на остров Муху. Там с рыбаками мы выбрались из моря перемет. На крючках висели ушастые за ночь крупные окуни и живые, отчаянно не хотевшие перескочить в лодку, угри. По стандартам моих поморских друзей, то были «анаконды», удерживать без «рабочей рукавицы» их было нельзя.

В обед за столом Смуули мы лакомились угрями. Жирная сладкая рыба шла только с уксусом. Но соседский рыбак принес трюбку копченых угря, и я понял, почему эта рыба для прибалтийских турманов ценится выше любой другой.

Позже для передачи «В мире животных» снимали мы ловлю угря. Проверили ли на живучесть, способность двигаться посуху (по росной траве), брать верное направление к воде. И всякий раз, наблюдая угря, я думал: змея же, змея! Однако к змеям угри имеют такое же отношение, какое киты к рыбам. Сходство лишь внешнее. Угорь — рыба, правда, очень своеобразная.

ЦЕНТРАЛЬНОЙ России угри не знают. Зато в реках, в прудах и озерах Прибалтики угорь всегда был рыбой обычной. Это касалось и всей Европы, реки которой текут в Атлантику. Рыбу всегда ловили в Исландии, Англии, Франции, Италии, Германии, в скандинавских странах, в части российских, связанных с Балтикой, вод.

И со времен Аристотеля было тайной: как эта рыба рождается? Никто, никогда не видел, как нерестится угорь. Полагали, что они «зарождаются из озерного ила» или что в угрях иногда «превращаются дождевые черви». Ученые-ихтиологи убавляли, читая просвещенных своих предшественников. В прошлом веке уже понимали, что угри нерестятся где-то в соленой воде океана. Однако места нереста и пути миграции эмбрионов

возрелые самки руинным (массовым) ходом начинают скатываться из пресных вод в море, и тут начинается совместное свадбное и последнее путешествие эмбрионов рыб. (Отнерестившись, угри погибают).

Еще в пресной воде самки обретают брачный наряд: становятся желтыми, потом серебристыми, у них увеличиваются глаза. Попав в соленую воду, угри перестают питаться. Созревание половых продуктов (икры и молок) идет за счет жира, накопленного в теле угря. Жиром же обеспечиваются энергией затраты движения против Гольфстрима. Не слишком хорошие пловцы (около пяти километров в час), угри к Саргассову морю обречены плыть долго. От истощения у них размягчается скелет, они сплывают, теряют зубы.

Некоторые ихтиологи считают, что все угри гибнут в пути, не достигнув места, где должны нереститься. И свадбная их одиссея всегда кончается драматически — «у них изначально нет сил достигнуть Саргассова моря».

Кто же, однако, так нерестится? Полагают, что нерестятся угри, которые вырастают в пресных водах Америки, и которые в близкое Саргассово море добораются без труда. Они, как считают, поставляют личинки, которые Гольфстрим уносит в Европу. Но это только предположение, нуждающееся в подтверждении. Во всяком случае выявлялись всех угря, валом идущих по рекам Европы «на гибель», пока считают опасным, влугу часть из них Саргассово моря все-таки достигают.

Большинство живых организмов чутко реагирует на соленость воды. Пресноводные в океанской воде погибают, морские организмы не живут в пресной. Угри, как видим, интересное исключение. Часть жизни они проводят в соленой воде, другую — в пресной. Но исключение не единственное.

Вспомним лососей — кету, горбушу, кижуча, нерку, чавычу. Та же история: часть жизни в пресной воде, а часть — в соленой. Но есть и большие различия. Лососи в пресной воде (в чистых ручьях и речках) рожаются и скатываются в океан, где вырастают в огромных и сильных рыб, которых инстинкт размножения алечет опять в пресноводные речки. Угри же в океане рождаются, а вырастают (чтобы стремиться потом на родину) в тихой пресной воде прудов и озер.

В СПРОСИТЕ: а ловля угря в Подмоскovie, как попали они сюда? Конечно, не своим ходом! Уже много лет в значительные водоемы средней России угри посылает. Маленькими («стеклянными») их ловят французы в момент, когда из океана огромным числом они устремляются в реки. В воде, насыщенной кислородом, маленьких угря самолетом доставляли и выпускали в Селигер, Снег, в хранилища, из которых Москва берет воду. Угри тут чувствуют себя превосходно и очень изобретательно расселяются, ползаясь маленькими водотоками, болотами и канавками, а может быть, все-таки ползают и по траве.

Мы ловили угря на реке Озере. Но полагается они иногда и в торфяных ямах, в затопленных карьерах. Представляете удивление рыбака — ловля карасей, а выудил вдруг нечто, похожее на змею. Опытный рыбак обдумает, новичок же может и испугаться.

Угри, поселенные в водоемы «на вырост», — заложники своей судьбы, на нерест им не выбраться. Да и сюда — стараться и умереть, либо поплыть на крючок. При таком положении природы угря быть не может. Только убыв. Восполнить же можно, выпуская все новые партии молоди. Пока, несмотря на то, этот процесс не прерван.

В. ПЕСКОВ.
Фото автора.

«Комсомольская правда»

Сярод кніг

СТВАРАЛЬНЫ РУХ ЖЫЦЦЯ

Выдавецтва «Мастацкая літаратура» выдала новую кнігу народнага пісьменніка Беларускай Чырпынава «Паміж сонцам і месіацам». У яе ўключаны публіцыстычныя артыкулы, даўняківае нататкі, эсэ, шпіры да партэта вядомых пісьменнікаў, інтэр'ю, адказы на пытанні літаратурных анкет. Амаль у кожнай публікацыі — подых сучаснасці, хваля кнігі пісалася больш двух дзесяцігоддзяў.

Многія старонкі гэтай зборніцы — роздум пісьменніка пра сённяшні стан роднай літаратуры, пра адраджэнне гістарычнай і нацыянальнай культуры. Чытаючы артыкулы «Кожны шукае сабе», «Паміж сонцам і месіацам», «Бабруйскі кацёл», «Хто пайдзе да нефермала?», як быццам неўпрымальна ў дыялог з аўтарам. Відаць, найперш таму, што пранізліва, з глыбокай трыўгатай піша Іван Чырпынаў пра бездухоўнасць, пра падзенне культурнага ўзроўню людзей пры ўваходжанні ў звар'яцелы рынак. На канкрэтных прыкладах аўтар кнігі паказвае, што абедухоўлены народ — цёмная маса, якую любы вар'ят можа скіраваць куды толькі душа яго пажадае. Нататкі Івана Чырпынава прымушаюць супражываць. Яго хваляванне перадаецца чытачам.

Іван Чырпынаў — ваенны пісьменнік. Не абмяне ён вясну на тэму і ў названай кнізе, гаворыць пра судакрананне ваіны з днём сённяшнім.

Алесь КАРПЮКЕВІЧ.

Наука — производству

БЕЗОТВАЛЬНАЯ ОБРАБОТКА ПОЧВЫ

под посев озимых зерновых в экстремальных условиях

К обработке почвы под посев озимых зерновых культур предъявляются особенно жесткие требования, так как малейшее отступление от них ухудшает условия появления всходов, снижает зимостойкость растений. С другой стороны, обработка почвы обусловлена коротким периодом между уборкой предшественника и посевом озимых, во время которого требуется провести ряд приемов по борьбе с сорняками, рыхлению, крошению, уплотнению и выравниванию поверхности в соответствии с агротехническими требованиями. Особо сложно выполнить все это в экстремальных засухливых условиях, которые наблюдаются последние годы в республике. Во время такого лета недостаточно структурные почвы, особенно тяжелые, настолько сильно пересыхают и уплотняются, что становится практически невозможным выполнение плужной обработки. В результате нарушаются оптимальные сроки обработки почвы и посева, они смещаются с августа-сентября на сентябрь-октябрь, а это приводит к резкому ухудшению качества посева.

На легких почвах, хотя и удается в оптимальные сроки провести вспашку, однако при последующих раздельных операциях сильно распадается почва, возникает ветровая эрозия, затрудняется работа агрегатов, не достигается требуемое качество семенного ложа. С учетом сказанного НПО «Белсельхозмеханизация» разработало технологическую безотвальную обработку почвы под посев озимых зерновых в засухливых экстремальных условиях и по инициативе областного комитета по сельскому хозяйству и продовольствию провел ее производственную проверку в колхозах «Октябрь» и «Шлях Ленина» Солтгорского, «Будайнік» Любанского районов. Основа концепции новой технологии заключается в следующем: не исключая системы отвальной обработки, можно отказаться от вспашки при подготовке почвы под посев озимых зерновых.

Технология обработки почвы после предшественников (занятый пар или ячмень) состоит из трех операций: лущения стерни, чизельного рыхления и предпосевной обработки с созданием ложа для семян. Чизельное рыхление вместо вспашки выполняется на глубину 20—25 сантиметров чизельными плугами ПЧ-2.5, ПЧ-4.5, рыхлителями-сдвигателями РШ-3.5 или на глубину 14—16 сантиметров чизельными культиваторами КЧ-5.1, КЧН-5.4. При этом как плуги, так и культиваторы в обязательном порядке должны быть оборудованы стрельчатыми рыхлителями лапами захвата 270 миллиметров, а также специальными роторными приставками для мульчирования верхнего слоя почвы стерней. Основная задача

операции — глубокое рыхление слежавшегося пахотного горизонта, крошение и мульчирование пожнивными остатками верхнего (5—8 сантиметров) посевного слоя почвы.

Предпосевная обработка почвы выполняется комбинированными агрегатами АКШ-7.2 или АКШ-3.6. За один проход по полю они обеспечивают усадку пахотного слоя и крошение, выравнивание, прикатывание верхнего слоя почвы с созданием подушкообразного ложа на глубине заделки семян.

Технология и применяемые машины обеспечивают высокое качество подготовки почвы. Однако требуется соблюдение следующих исходных условий: по возможности низкий срез растений при уборке предшественника, своевременная и тщательная уборка соломы, лущение стерни сразу же после уборки соломы.

Более сложной выглядит технология обработки пласта многолетних трав, особенно на глинистых и глеевых почвах, однако эффект обеспечивается, если использовать новые машины. Первой операцией технологии является чизельная разделка пласта с помощью чизельных плугов с приставками. Она выполняется в два следа: первый — на глубину 16—18, второй — 25—30 сантиметров. В результате достигается глубокое рыхление и разделка пласта со степенью повреждения не менее 80 процентов.

Предпосевная обработка с созданием семенного ложа выполняется за один или два следа комбинированным агрегатом АКШ-7.2. В результате достигается высокое качество рыхления почвы. Посев осуществляется обычными семенными СЗ-3.6А с дисковыми сошниками.

В целях совершенствования процесса беззубой обработки почвы под посев озимых в НПО «Белсельхозмеханизация» разрабатываются специальные роторные приставки к чизельным культиваторам КЧН-5.4 и сменные роторные органы к агрегатам АКШ-7.2 (вместо рыхлительных лап) для мульчирования верхнего слоя почвы пожнивными остатками.

Широкое внедрение предлагаемой технологии позволит своевременно и качественно проводить сев озимых в экстремальных засухливых условиях, предотвращать ветровую эрозию и экономить до 40 процентов топлива за счет сокращения технологических операций и повышения производительности труда.

Александр ТОЧИЦКИЙ,
завлабораторией обработки
почвы и посева НПО
«Белсельхозмеханизация»,
кандидат технических наук.

